

Vårfru- kyrkogården

Historik

Vårfrukyrkan är enligt traditionen invigd på vårfrudagen år 1125. Den fick i stort sett sin nuvarande storlek efter utbyggnader på 1400-talet. Under de första århundradena fick ett stort antal personer i stadens högre stånd sin gravplats under kyrkans golv. Detta upphörde 1783 då förbud infördes mot att gravsätta inne i kyrkorna. Kyrkogården sträckte sig från början bara några tiotal meter ut från kyrkans väggar. Det var framförallt området söder om kyrkan som kunde användas för gravar. Åren 1795 och 1832 gjordes utvidgningar söderut men även dessa blev snart fullbelagda. Det öppna gräsbevuxna området sydväst om kyrkan kallas Klockstapellindan eftersom där stod klockstapeln innan kyrkan 1841 fick sitt torn.

Senare utvidgningar har skett norrut även om det inledningsvis fanns motstånd till detta då av tradition endast brottslingar och självspillningar begravdes på kyrkans norrsida. Med kyrkans belägenhet på Kyrkåsen var norrut enda expansionsmöjligheten och där växte kyrkogården stegvis ända fram till i slutet av 1980-talet. De tidigaste utvidgningarna av kyrkogården användes för det s.k. allmänna varvet där avlidna gravsattes i löpande följd utan hänsyn till släktskap. Under senare hälften av 1800-talet blev det vanligare med enskilda familjegravplatser. Sedan det allmänna varvet upphörde helt 1963 har även dessa områden omvandlats till enskilda gravplatser och några lämningar efter allmänna varvet finns inte på Vårfrukyrkogården, frånsett några gravstenar som är flyttade och uppresta längs muren.

Stora kistgravplatser dominerar inom de äldre delarna av kyrkogården, många med stenramar och grusbeläggning, några med järnstaket och kättingavgränsningar. Variationen är stor och det finns planterade träd kring och inom gravplatser. I två omgångar, 1956 och 1972, anlades i norra delen två områden för urngravplatser. Det östra av dessa pryds av skulpturen Mot ljuset av konstnären Eric Stål.

I början av 1900-talet var Vårfrukyrkogården nästan fullbelagd och Enköpings och Vårfrukyrka församlingar insåg behovet av en ny begravningsplats. Efter ett långt utredningsarbete resulterade det i att S:t Olofs kyrkogård/begravningsplats kunde invigas 1932.

Kyrkogården omges frånsett de nordligaste kvarteren av en stödmur av kliven gråsten. Mot staden vid Kyrkogatans början uppfördes en kyrkogårdsportal 1832 i samband med en utvidgning av kyrkogården och de första trädplanteringarna inom muren. Den nuvarande portalen uppfördes år 1900.

Gravplatser och gravskick

Inom Vårfrukyrkogården finns platser för kistgravar och urngravar. Under 2014 tillkommer en plats för det nya gravskicket askgravar då en återlämnad större grusgravplats med järnstaket kommer att upplåtas för 18 askgravplatser. För gravsättning i minneslund hänvisas till S:t Olofs kyrkogård.

På Vårfrukyrkogården finns 1176 gravplatser varav 841 är upplåtna med gravrätt. I dessa är uppskattningsvis knappt 2000 stoft gravsatta i kista och lika många i urna. Under år 2013 gravsattes 30 stoft på kyrkogården varav två i kista. Samma år nyupplåts nio gravplatser varav tre för kistgravar medan 13 gravplatser återlämnades varav åtta kistgravplatser. Det finns en relativt stor efterfrågan på urngravplatser medan tillgången är begränsad. Tack vare återlämnade platser kan behoven mötas och det utreds även om det går att förtäta och skapa ytterligare platser inom de två urngravskvarteren. Återlämnade kistgravplatser kan återanvändas eller omvandlas till askgravplatser.

Kulturhistoriskt värdefulla gravplatser

Inom Vårfrukyrkogården finns många gravplatser med intressanta och kulturhistoriskt värdefulla äldre utformningar av gravvårdarna. Gravstenarnas inskriptioner ger en uppfattning om äldre tiders invånare, yrken m.m. Många kända personer som haft stor betydelse för stadens utveckling finns begravda på kyrkogården. Utöver borgmästare, andra ämbetsmän, politiker och andra med särskild ställning kan nämnas Enköpingsdoktorn Ernst Westerlund, skiftnyckeln och rörtångens uppfinnare och grundaren av Enköpings verkstäder J P Johansson, prosten och psalmdiktaren A A Afzelius. Den västligaste gången i södra delen kallas prästgången eftersom många av kyrkans män där fått sitt sista vilorum.

Skulpturen
Mot ljuset
av konstnären
Eric Stål.

Text: Mats O Karlsson
Foto & layout: Ida Bjurström

Enköpings pastorat
Kyrkogårdsförvaltningen
V Ringgatan 9
745 22 Enköping
Tel 0171-257 00
www.svenskakyrkan.se/enkoping

Svenska kyrkan
ENKÖPING